

CONCLUSIONS

Noemí UBACH CODINA

La millor manera de fer-se una idea acurada de la síntesi d'aquestes Jornades fóra llegir les conclusions de cada autor. El volum de dades exposades i la complexitat dels fenòmens relatats fa difícil fer-ne un resum breu com el que pretenen les quatre ratlles que teniu a continuació. Tanmateix, intentarem dibuixar a grans trets algunes de les conclusions que es desprenen de les Jornades Llengua i Ensenyament que organitzà el Grup Català de Sociolingüística (l'actual Societat Catalana de Sociolingüística), juntament amb el Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació de la UB, el novembre del 2005.

Pel que fa a l'apartat d'anàlisi de la situació, el gruix de dades mostrades fa referència a una situació anterior o just centrada en l'inici de l'arribada d'alumnes provinents de la nova immigració. Per tant, la realitat que descriu aquest apartat, la prenem com un resum del que ha significat l'escola fins aquest moment i quines tendències es comencen a dibuixar en l'escenari d'una escola present i futura.

Respecte a les dades sobre llengua vehicular de l'ensenyament, són molt irregulars segons el territori. En un futur caldrà disposar d'estudis més homogenis que permetin una anàlisi global. Amb tot, podem dir que:

— El català és la llengua majoritària a la docència de l'ensenyament infantil i primari de Catalunya i les Illes Balears. En el cas del País Valencià, l'alumnat escolaritzat majoritàriament en aquesta llengua representa un terç del total,

concentrat majoritàriament en els centres públics. Pel que fa a la secundària, la presència del català disminueix en tots els territoris.

— L'escola ha funcionat arreu com a punta de llança de la normalització lingüística.

Pel que fa als usos, les dades més abundants fan referència a Catalunya i se'n desprenen les següents conclusions:¹

— El català és majoritari en els usos institucionalitzats a Catalunya, però no majoritari en els usos no institucionalitzats, que depenen de diversos factors, principalment de la llengua familiar dels alumnes.

— El català no és la llengua predominant als espais més informals, als patis de les escoles, però sí que hi ocupa un espai significatiu, tot i que l'ús depèn molt del territori.

— L'ús del castellà és superior a la seva demografia. L'ús del català és inferior al nombre de parlants familiars, principalment a causa de la norma d'adequació al castellà. Amb tot, aquesta norma no sempre es compleix, per dos motius:

— En territoris on el nombre de persones amb llengua catalana inicial és molt alt, existeix la norma d'adaptació al català.

— Hi ha un percentatge important de castellanoparlants que s'adeqüen al català.

No podem oblidar, però, que l'objectiu primer de l'ensenyament és l'aprenentatge de la llengua. Sobre l'ús que se'n faci, tot i que l'escola hi té un paper important, no n'és l'única responsable. En aquest sentit, i respecte a les normes d'ús, cal dir que els nens i nenes copien el que fan les persones adultes. També cal tenir present que la presència de la llengua catalana en l'oferta cultural i de lleure adreçada als infants i joves condicionarà tant el valor simbòlic com l'ús social que facin d'aquesta llengua.

De les comunicacions referides a l'apartat de legitimació, podem concloure que l'èxit de la immersió lingüística ara fa vint-i-cinc anys a Catalunya i la implantació de línies educatives en català tant al País Valencià com a les Illes Balears es va deure en gran part al fet que va anar lligada a una important renovació pedagògica vinculada a la creació d'una escola de qualitat, que motivà i incentivà el professorat. En aquests moments, el requeriment d'un augment de la llengua catalana a l'ensenyament ha d'anar necessàriament vinculat a una segona renovació pedagògica. Si la primera va significar un canvi respecte a l'escola franquista, aquesta segona revolució ha de pivotar sobre la qüestió del tractament de la diversitat a l'aula, causada tant per les diferents llengües i nivells culturals de l'entorn familiar de l'alumnat com la incorporació tardana d'una part d'aquest alumnat.

1. En el moment d'escriure aquestes notes, el diari *Avui* (20 juny 2008) publicava les dades de l'*Estudi Sociodemogràfic i Lingüístic de l'Alumnat de 4t d'ESO a Catalunya*, encarregat pel Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de la Generalitat de Catalunya. Les dades més significatives complementen les conclusions d'aquesta publicació.

Aquesta mateixa diversitat és la que fa impossible definitivament que la pràctica educativa es basi en una mera transmissió vertical de la informació. Això significa principalment una pràctica educativa més personalitzada i la incorporació del treball cooperatiu entre l'alumnat, de manera que la diversitat esdevingui motor pedagògic i sigui així una ajuda per avançar en el coneixement de la llengua catalana a l'escola. De fet, les experiències reexides, que queden reflectides en l'apartat de propostes i que aposten per una major presència de la llengua oral en l'aprenentatge —avui dia totalment insuficient—, ja caminen en aquesta direcció.

Finalment, cal dir que la reflexió sobre la diversitat a l'escola ens mena cap a la diferència cada cop més evident entre el model públic i el privat/concertat, ja que és precisament el grau d'homogeneïtat de l'alumnat que causa aquesta distinció. Quantes famílies no trien l'escola dels fills en funció d'aquest factor? Quantes escoles concertades o privades, però també públiques, esgrimeixen el percentatge baix o nul d'immigració com a indicador de la qualitat de l'ensenyament que imparteixen?

En un moment en què la mateixa Administració es qüestiona la incorporació immediata als centres educatius dels alumnes que desconeixen la llengua catalana, cal pensar, doncs, quins límits té l'aposta per una escola on la diversitat és un tret definitori. O, dit d'una altra manera, quins recursos i noves metodologies són necessàries per garantir que la diversitat com a valor no vagi en detriment del nivell educatiu dels nens i nenes de la nostra escola.